Ч. 170 (10.847). Львів, середа 4. серпня 1926. Poczfowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМИНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМИНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

З польських справ.

З дискусії в комісії закордонних справ. — Сенат приймає поправки сенату. — Промова пос. Хруцького.

Варшава, 2. серпня.

На основі інформацій, які походять з політичних кругів, на принятті представників заприязнених партій у премієра Бартля порушено справу розвязання теперішнього сойму. Премієр заявив, що датою розвязання сойму уважає перші дні зими, але не виключена можливість розвязання сойму і після вичерпання цеї каденції.

В суботу відбулося засідання соймової комісії закордонних справ, на якому велася дискусія над експозе міністра закорд. справ Залеського. В дискусії забрав голос пос. Стронський, який віднісся до експозе прихильно. Після нього говорив пос. Батор (ЗЛН.), який ствердив, що господарський стан Польщі, очеркнений в експозе, є найліпшим доказом миролюбивих тенденцій закордонної політики держави. ЗЛН. відноситься завсіди обєктивно до закордонної політики кожного уряду, навіть опозиційного. Пос. Недзялковський (ППС.) висловив надію, що політика мін. Залеського буде продовженням політичної програми мін. Скшинського. Пос. Домбський (Стр. Хл.) згоджується також з основними лініями експозе.

Наприкінці забрав голос пос. Васильчук (Український Клюб), який звернув увагу, що у всіх дотеперішних експозе говорено все про Жидів, а ніколи про Українців і Білорусинів. Факт, що мін. Залеський поступив таксамо, є доказом, що марш. Пілсудський зрезиґнував з федеративної програми, бо ні премієр, ні міністр закорд. справ про те не говорили.

Дальша дискусія велася в понеділок передпол. По промовах пос. Сейди (ЗЛН.), Качинського (ХД.), Хондзинського (НПР.) і Дембського (Пяст) і відповіди міністра принято таку резолюцію: „Комісія уважає конечним, аби мін-во закорд. справ видало ще перед вересневою сесією Ліги Націй дипльоматичну книгу, що містилаб документи в справі місця для Польщі в Раді Ліги. Комісія уважає за конечне оголошування книг дипльоматичних документів".

Сьогодня приступив сойм до поладнання поправок сенату до законопроєкту про держ. позичку в долярах. Справоздання зложив пос. Бирка. Сенат запропонував уповажнити міністра скарбу видати акційній спілці для експльоатації держ. сірникового монополю 20 або 40 скарбових облігацій, що відповідало установленому в ст. 2 закону способові умореня. Сойм пропонував видати тільки 20 штук. Поправку сенату принято.

Опісля поладнано поправки сенату: 1) до закону про податки від льокалів, 2) до карно-скарбового закону, 3) до закону про нечесну конкуренцію, 4) до закону про приватне міжнародне і міждільницеве право і цілу низку инших.

Пополудні сойм приступив до голосування над поправками сенату до закону про зміни конституції і до закону про повновласти. Принято всі ті зміни конституції, на які сенат погодився або не вніс поправок. З чотирьох поправок сенату до закону про повновласти принято три.

Після того пос. Петрицький (ЗЛН) предложив звідомлення про посольські внесення на розвязання сойму. В дискусії забрав голос пос. Хруцький (Український Клюб), який заявив, що Українці не займаються речищем нових виборів. Теперішний сойм вибраний з великим покривдженням прав Українців у 1922 р. Східна Галичина не належала ще тоді правно до польської держави, а потім не скористовано двічи з можливости розписання нових виборів. Цей сойм є гірший від першого під оглядом шовінізму. Український нарід не покладає ніяких надій на майбутній сойм, бо має переконання, що тільки у власній державі знайде повноту національних прав.

Внесення на розвязання сойму відкинено. Найближче засідання сойму відбудеться у вересні. (На конвенті сеніорів заявив марш. Ратай, що цей сойм істнуватиме до осени 1927 р.).

Марш. Фош про можливість нової війни.

Льондон, 2. серпня 1926.

„Weekly Dis." друкує розмову з маршалом Фошом про можливість близької війни. Фош сказав, що не зважаючи на загальне панування мирного настрою, вибух війни може наступити кожної хвилини. Багато держав дуже інтензивно працює над удосконаленням середників боротьби. Винайдено багато нових трійливих газів, які зроблять майбутню війну страшнішою від недавньої війни 1914—1918 рр.

4.000 жертв повени.

Льондон, 2. серпня 1926.

„Дейлі Мейль" подає з Пекина, що значна частина провінції Гупей стоїть під водою. Начислено 4000 осіб, які потонули.

В Мексику кипить.

Париж, 1. серпня 1926.

Прийшли тут вісти з Мексика про забурення і неспокої населення у звязку з протикатолицьким становищем уряду. Поліція викрила заговір католиків проти президента, наслідком чого арештовано 7 жінок і 2 мущин. В суботу 31. ц. м. прийшло коло катедри в Мексику до кривавої сутички. Є кілька осіб убитих і багато ранених. Є також один убитий жандарм.

Смерть Ізраеля Занґвіла.

Льондон, 1. серпня 1926.

Тут помер найвизначніший жидівський письменник і сіоністичний діяч Ізраель Занґвіл в 63 р. життя.

Біржа.

Гроші.

Вчора тенденція незмінно-спокійна. Настрій середній.

Валюти: амер. доляр 9.08—9.09, канад. дол. 9.00—9.03, чеська корона 0.26—0.26·50, леї 4.33—4.55, франц. франк 0.22—0.22·52, швайц. франк 1.70—1.75, англ. ф. 43.00—44.00, німецька марка 215.40.

Збіжжа.

Брак муки на покриття щоденного запотребування викликав тимчасово на біржі дуже великий попит на хлібне збіжжа. Тому сприяє і непогода останніх днів, яка викликала песімістичний настрій і звижку цін на готовий товар. Плачено за червону стандарт. пшеницю 46.00 з., за станд. жито 30.00. На біржі тільки скромні обороти з вівсом. Тенденція покищо звижкова, настрій сильний. Овес 26.50—27.50

засоби оборони і полеміки. В 30. числі соціялістично-радикального органу „Громадський Голос“ з дати 31. липня 1926 р. помістив д-р О. Когут за повним своїм підписом статтю п. н. „У відповідь клеветникам з „Діла“. З уваги на зміст, стиль і тенденцію тієї статті передруковуємо її в цілости:

„Як згори було ясно, редакція „Діла“, покликана до відповідальности за напад на честь чоловіка, — викручується від цеї відповідальности й не хоче йти на громадський суд, на який я її викликав. До того свій страх і трусість перед громадським судом старається вона покрити тим, що складає вину то на український Пенсійний Інститут, то на „Гром. Голос“. А сподіваючися, що від громадського прилюдного суду втікти не вдасться, редактори „Діла“ пишуть нову напасть, заплутуючися чимраз дальше в брехні.

Найцікавіше в новій напасти те місце, де вони — майстри в калюмніяторстві,*) — з міною комуністичних хабарників, нібито не хочуть тих 100 долярів, які я зложив для них у треті руки, на випадок, як перед громадським судом докажуть, що я не поступив по громадянськи. Вони цілком не зрозуміли, в яке положення вони самі себе затягли: честь нібито мають, алеж за ту свою честь вони самі не хотять заложити навіть зломаного феника! В своїм засліпленні вони недобачують, що в той спосіб примушують вони своїх людей з національ-демократичної партії зложити на них заклад, — хоч повинні самі знати, що ніхто з політичних прихильників „Діла“ не дасть дурного ґрейцара за правдивість слів його редакторів. Бо „Діло“ виховує своїх прихильників у тім напрямі, що честь вільно тратити, але ґрейцара ні! (Виходить, що хто тратить гроші, той може тратити честь! — *Ред.*)

За честь редакції „Діла“ його прихильники й дурного ґрейцара не дадуть! Вониж знають, що майже кождого редактора „Діла“ прилюдно бито за напади на честь людську; вони не забули ще того, що оце недавно мудрі редактори „Діла“ злакомилися були на лакімства нещасні й були готові видавати нову газету проти своєї власної партії, а випадки письменних погроз людям, що коли вони не перестануть розкривати негідних методів „Діла“, то редактори виволічуть приватні і родинні відносини цих людей, цілком не належать до рідкостей.

Декотрі національ-демократичні патріоти, яким тепер лице дре за негідну напасть редакції „Діла“ на людську честь, кажуть до мене: „не треба було робити аж такого крику на них, а вистарчилоби було вам написати до „Діла“ спростування, тай буйби кінець...!

Ні, панове! То є нижче моєї гідности подавати спростування до „Діла“ — а на опінії тих його читачів, що вірять його напастям, мені цілковито не залежить. Спростування посилається тій газеті, яка в добрій вірі щось напише, а не тій, котра постійно уживає своїх шпальт на те, щоби іменно кидати наклепи на немилих собі людей.

Чи таким клеветникам шануючий себе чоловік буде посилати спростування!

На кінці своєї другої напасти вони пускають фарбу: показується, що вони не можуть мені забути моїх статтей, у яких я розкривав перед народом заразу того типу націонал-демократів, що ґрупують ся коло „Діла“. За ці виступи нападали вони на мене не раз, кидали на мене всілякі калюмнії, а за кождий раз утікали від відповідальности.

Але марна надія „Діла“, що йому й цим разом уйде плазом. Не поможуть пусті викрути й нові напасти. Ходіть, панове, на суд, спробуйте доказати правдивість Ваших закидів, — а я зі своєї сторони вичерпуюче виявлю свідому Вашу брехливу напасть та нахабство Пенсійного Інституту. Нехай загальний громадський суд вирішить цю справу! Не спихайте уже тепер вини тільки на Пенсійний Інститут! Не викручуйтеся від відповідальности громадської!

Словом: не має досить слів, аби описати те бездонне море запіненої злоби й негідности, яким заливає від років „Діло“ нашу нещасну західно-українську землю.

Алеж не вірити в їх кінець — значить не вірити в будучність української нації.

Д-р Осип Когут.

Тут випадалоб авторові додати на закінчення ще слівце „Амінь!“ Бо цілий наведений „твір“ має в собі щось „пророче“, а тому й повинен би мати „пророче“ закінчення. Отже самі читачі бачать, що полеміки не буде і не може бути. Бо на такого роду полеміку в нас ні сил, ні фантазії, ні навіть відваги (признаємося до того) немає. Та всеж читачі нам вибачать, коли ми не в полемічних цілях, а для доповнення картини напишемо на марґінесі „лірики“ д-ра О. Когута кілька заміток.

Д-р О. Когут показав у наведеному „творі“ всю наготу своєї праведної душі. Найцінніші її прикмети стоять як на долоні. Зате в сповіди про саму суть справи не сказав ні слова. Підписав, чи не підписав друкований в нас протокол? — Цього він не заперечує, але й не потверджує. Та не виключене, що він вірить у те, що не підписав. Може вірить так само, як вірить у те, що все вище наведене і його рукою написане цілковито його реґабілітує в очах цілого громадянства та доказує, що він поступив і в даному випадку „по громадянськи“.

Ми можемо тільки співчувати тому самобичованню чи пак „самообороні“ д-ра О. Когута. Бо ми не хочемо вірити, щоби д-р О. Когут не здавав собі справи з того, що те, що він так завзято осуджує як клевету, калюмніяторство, брехню, нечесність і т. п., могло стати рівночасно доцільним і чесним засобом оборони в руках д-ра О. Когута. Чести не можна боронити ні брехнею, ні наклепами, ні овочами специфічно творчої фантазії.

В своїй сповіди признався д-р О. Когут до одного, а то, що такі статті і в такому самому стилі він пише не перший раз. Маючи наведений зразок, наші читачі, що не читають „Громадського Голосу“, можуть собі уявити, як були написані статті, в яких д-р О. К. „розкривав“ перед народом заразу того типу націонал-демократів, що групуються коло „Діла“.

Для доповнення самохарактеристики д-ра О. Когута мусимо звернути увагу ще на той його висказ, в якому він твердить, „що майже кожного редактора „Діла“ прилюдно бито за напади на честь людську“... Отже мусимо ствердити, що аннали „Діла“ знають один такий випадок, де письменник чинно зневажив одного з редакторів „Діла“ за те, що той помістив на новий твір письменника неприхильну критику в „Ділі“, але не „за напади на честь людську“. Такого некультурного вчинку і фізичного насильства допустився перед світовою війною тодішній український письменник, а пізніший редактор „Рідного Краю“, партійний товариш і особистий приятель д-ра О. Когута Михайло Яцків. Ціну М. Яцкова пізнали всі і ніхто мабуть не подивується такому його поступкові.

До „мельодійної лірики“ д-ра О. Когута (читачі мають нагоду подивляти в ній цілу каскаду мельодій, тонів і кольорів) додала редакція „Громадського Голосу“ також не менше мельодійну замітку, яку кінчить між иншим так: „На суд з паном Когутом не підемо (тобто ми! — Ред.) тому, що „Громадський Голос“ відповів „Ділові“. Або инакше: „Кума Параня не пішла до сповіди, бо дяк Охрим жінку грим, не пішла до сповіди, бо дяк Охрим кривий“. Якби ми, „письмаки“ з „Діла“, як зве нас „Громадський Голос“, і „клеветники та майстри в калюмніяторстві“, як зве нас д-р Когут, бажали бути такими „щиронародніми“ публіцистами, як редактори з „Громадського Голосу“, то й ми моглиб піднайти навіть фортуннішший від наведеного цитат зі скарбниці простонародньої творчости на закінчення отсих стрічок. Не шукаючи довго аж казки про Параню й Охрима, моглиб ми закінчити якимсь направду розумним народнім висловом, от хочби в роді того „як пика крива, то й зеркало не поможе“, або ще чимсь більше переконуючим та безпосереднім, та цього ми не хочемо.

Натомість стверджуємо, що д-р О. Когут зробленого йому прилюдно закиду ніде нічим не ослабив, від нього не очистився, а на переведений прилюдно доказ правди відповів у „Громадському Голосі“ ординарною лайкою. В потоці тої лайки написав, що вважає „нижче своєї гідности подавати спростування до „Діла“. З уваги на те ми подаємо д-рові О. Когутові та його оборонцям до відома, що ніколи на громадський суд з д-ром О. Когутом не підемо, бо на це не дозволяє нам почуття нашої гідности. Хто вдає, що поборює брехню, хто ломить копіє нібито в поборювані нечесности, хто виступає проти калюмніяторства та клевети, а одночасно послугується ними, як засобами самооборони, той не може говорити про якінебудь громадські суди чести.

Ми маємо широку арену публичної опінії і перед нею ми вже перевели доказ правди на закид, поставлений д-рові О. Когутові. Для нас це вповні вистарчає!

*) Це як і слідуючі підкреслення наші. — *Ред.*

З нових книжок.

Катря Гриневичева: НЕПОБОРНІ. Оповідання. Львів, 1926. (Вид. „Логос“).

Хоча жахливі спомини з останньої війни не затираються ще в нас від натовпу вражінь метушливої нинішньої доби, в нашій літературі щораз менше слідів, що ми пережили десятиліттє пекло европейської різні, над яким на мить повисла веселка сподівань і клаптик небесної блакиті. Споминів про війну маємо так мало, немов би й не брали в ній участи. Те, що є — або публіцистика невисокого рівня або обривки літературних намагань.

Тому зі здивуванням беремо в руки книжку К. Гриневичевої, яка пригадує, що наш нарід крім усіх страхіть на воєнних фронтах мав нагоду бачити війну ще й з иншого її боку: зазнав благодатей концентраційних таборів. Збірка „Непоборні“ присвячена життю наших виселенців у рр. 1914—1918 по таборах Ґмінду, Вольсфберґу, Хоценя, Нідеральму, Ґаї й инших, куди уряди центральних держав запроторювали населення з прифронтової смуги. 23 нариси змальовують трагедію наших селян з Галичини та Волині, засуджених на скитання прогнаних бездомників, на муки серед голоду та холоду, на повільну смерть у бараках і шпиталях або на всі роди негайної смерти, від ворожої кулі та пошестної недуги аж до самогубства. Є це незвичайно дбайливо мережані малюнки поодиноких моментів одної з таких трагедій. Хто шукатиме в них опису подій або якоїсь пригоди, буде розчарований.

Під заголовок „Оповідання“ зовсім не підходить та літературна форма, яку вибрала собі авторка. Такі нариси називались у добі переможного модернізму „імпресіями“, а нині деякі письменники називають їх „поезіями в прозі“. Правда, більшість з них надто довга на „поезії в прозі“, хоча нині пишуть поезії вдвоє довші, а оповідання навчила преса письменників писати вдвоє коротші. Коли діло йде про суть літературної форми, то авторка „Непоборних“ свідомо зупинилась на такій межі, де реалістичний малюнок переходить у серпанок зриваму і розливається в ньому чисто музичним акордом. Нариси починаються здебільша музичною увертюрою: ось один зразок з одного із найкращих:

„Заглибина чужинецького підгіря жевріла від жовклих лип, мінилася солодким фіолетом тої, смараґдами дерлибану, зовсім наче золота церковна чаша, у яку зза византійських шиб глянуло сонце. Віяло вже осінню. З проміннями хвилями чергувались невгамовні дощі. У пролісках гриби не давали себе настолочити: хрусталі леду вілися їм у серце“. („Параска Гоголь“). Після такого вступу приходить звичайно маленька сценка, в якій кількома штрихами схоплені постаті наших заточенців, передана їх розмова. Герої найчастіше оповідають самі своє лихо: ядерною, чисто народньою мовою, рільбленою по мистецьки, мов гуцульські топірці або мережки. Їх діяльоги, що часто стають монольоґами, не мають у собі нічого з балакучости: розмова вривається нежданим акордом, немов би за плечима оповідача появлялася зловіща тінь вартового. Читач мусить сам доспівати собі перервану скаргу змовклих у болю уст, скритих у задумі понуреної голови. Що може діятись у світі збитім з кількох дощок, поділенім на одномайітність вязничих годин? „Побудовано для сього народу сотки деревляних хат, диковинних, як ковчеги Ноя, з маленькими вікнами під стелею і дверима, відчиненими на всі сторони грішного світа. Там поселено тих, що прибули чорними купами — обведено всю оселю кільчатим дротом, ах, високо! — а при воротах наставлено німецького жовніра з замерзлими очима, проте як осьминіг чуйного на віддаль. Побудовано ще кілька морських ліхтарень на обводі цієї потопи нужд, по лінії дротяного колеса, щоби з гори можна слідити околицю і події“.

А найчастішою подією в цьому світі є смерть, похорони, роздача їжі, утеча на полеві роботи до Чехословаччини або Данії, вихід до церкви на службу Божу, лист писаний до далекої родини. Трагедії цих сердец виринають перед нами наче заморожені мріями при зимовій шибі. „Непоборні“ живуть перед нашими очима життям спомину, який завмер наче відрух руки, що хоче прогнати настирливий болючий образ.

Читач цих нарисів згадає мимохіть імпресіоністичні мініятури Кобилянської, техніку слова Стефаника або ліричні апострофи серед малюнку Черемшини. Ці анальоґії не відбирають ні трохи оріґінальности пера Гриневичевої. Те, що не виступало на перший плян у Кобилянської, а є такою силою у Стефаника: важення слова, його багацтво та колір, надихує нариси Гриневичевої своєрідною експресійністю. Не є це експресійність Стефаниківської динаміки, бо Гриневичева заступає драматичність оповідання — контемпляцією. Тому деякі трагедії „Непоборних“ подобають на емайлевий малюнок. Замісць акції — мережка, а над нею оклик. Авторка не зливається зі своїми постатями настільки, щоб затратити далечінь спочуваючого глядача. А проте її жіночі герої, наче стрінені пами віч-у-віч. Є в цих споневіряних тілах і втомлених душах стільки енергії, що зрозумілими стають пориви захоплення авторки, яка попадає в дитирамбічний тон.

Коли після відкладення збірки всі нариси зливаються в нашій уяві в дещо одноманітну низку образів, то розяснення цього треба шукати в думці, висловленій Якобсеном — одним з найбільших мистців нарисів, в яких мрія переплетена з реалізмом — що: нема більше витоптаних стежок, як у світі мрій. Бо мрія рожевіє від зустрічі з кровю дійсности. Гриневичева здрігнулась від крови пролитої нашими скитальцями і пишучи приплющила очі, а всі згортки її істоти — як вона висловлюється в одній місці — хотіли „зложитися так мягко, як шаль у нутрі оріха, привезеного Сіндбабом з подорожі в казку“. Її нариси є таким шалем, що пахне і потом наших воєнних злидарів, і живицею карпатських лісів, і дещо екзотичною перфумою кімнати, в якій мріють переніжені жінки про трагедії ізза кільчатого дроту.

Мих. Рудницький.

ОПОВІСТКИ.

Український театр під дир. І. Когутяка.

Поморяни, саля Сокола.
Середа 4. VIII. День і ніч.
Четвер 5. VIII. Люнатик, премієра.
Залізці, саля Просвіти.
Пятниця 6. VIII. Воєнний похресник.
Субота 7. VIII. День і ніч.
Неділя 8. VIII. Шельменко джура.
Понеділок 9. VIII. Люнатик.

З днем 15. VII. заанґажовано до трупи відомого артиста п. Березовського і п. Степового. Режісером театру є п. Бловацький. 146 1—?

З української приватної гімназії в Рогатині. Отвирається підготовний курс до І. класи дня 3. серпня. Зголошення вписково до 7. серпня. Наука на курсі безплатно. Приміщення в бурсі на серпень 20 зол. (В шкільнім році около 30 зол. оплата в бурсі.) *А. Крушельницький.* (150—2—?)

Великий фестин при співучасти ... студіїв, відбудеться на Підлютім коло Перегінська в неділю дня 8. серпня 1926. Спеціяльна колійка відїздить о год. 12. з Брошнева (стація на шляху Стрий-Станиславів). 159 1—1

На „Рідну Школу“ зложили: Вп. п. Микола Стебницький, суддя з Мостів Великих 12 ам. дол., узисканих ... від п. Шіммера 10 дол., а від п. Шіфа 2 дол.; Марійка з Кузьмовичів і Василь Головінський український богослов 20 зол. місто повідомлень про своє вінчання, що відбулося 18. липня ц. р. в Соколівці. — Шановним Жертводавцям дякує щиро Головна Управа „Рідної Школи“. 161

З Бюра посередництва праці. В останньому часі зареєстровано в нашому бюрі таких безробітних: 2 кооператорів, 1 гарбаря, 1 теслю, 1 учителя, 1 учительку, 1 прив. урядовця, 4 робітників, 4 служниці, 2 послугачів, 2 дяків (один може вести хор і кооперативу), 1 друкарського помічника, 1 кухарку, 2 лісничих (з довголітньою практикою) 1 торговельного практиканта, 1 кравецького челядника 1 кравецьку помічницю, 1 молочаря (з укінченою дволітньою господарською школою за границею, однорічною молочарською школою та піврічною практикою), 1 фахівця годівлі домашніх звірят. — Крім того пошукує заняття: сестра-жалібниця з довголітньою практикою у шпиталях (може занятися вихованням дітей або домашнім господарством у малій родині), абсольвентка гімназії (прийме зайняття на селі за умовленою нагородою), інвалід з української війни (може вести канцелярійну роботу), студент з чотиролітньою практикою (шукає роботи мужанта в адвокатській канцелярії у Львові від 1-го жовтня 1926 р.). — Бюро просить всі українські установи й підприємства зголошувати запотребовання робочих сил на адресу Бюра. — До Бюра зголошено запотребування таких робітників: 1 столярського помічника з укінченою ремісничою школою і практикою, 1 слюсаря, що мав би концесію на ведення слюсарні, 1 хлопця на науку копитарства, обзнайомленого з роботою столярською (може рефлектувати лише львівський), 2 кухарок на виїзд на провінцію. — *„Союз Селянських Спілок“, Львів, Ринок, ч. 10., II. пов.*

Позір Гуцульщина! В неділю дня 8. серпня ц. р. відбудеться в Криворівні косівського повіту свято в честь Івана Франка з такою програмою: І. Частина. Під скелею Івана Франка, год. 13. 1. Сиґнал трембіт. 2. Відслонення памяткової таблиці в скелі з промовою д-ра Івана Новодворського. 3. Посвячення таблиці. 4. Привіти від культурно-освітніх установ. 5. Національний гимн. II. частина: Під явором Івана Франка (під яким звичайно пересиджував Поет), год. 15.: 6) Гуцульська орхестра. 7) Привіт п. Василя Якібюка, у котрого перебував довгі роки Іван Франко. 8) Хори і деклямації (Гуцулів, пластунів і літників). 9) Кінцеве слово п. Петра Шекерика-Доників з Жаб'я. — Вступ за добровільними датками. Дохід призначений на покриття коштів вмурування таблиці і прикрашення та збереження місць, присвячених І. Франкові в Криворівні. Щоб гідно звеличати память Івана Франка на місці, яке дуже тісно звязане з Його життям і творчістю, взиваються всі українські установи і загал українського громадянства взяти як найчисленнішу участь у тому святі. — *Комітет для влаштування свята Івана Франка в Криворівні.*

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10

Перед процесом Шварцбарта.

Спроби пофальшувати процес против Шварцбарта. — Адвоката Торре ніхто не тероризує! — Ревізії між Українцями в Парижі.

Париж, 30. липня.

„Action Française" з 28. ц. м. містить гостру статтю, спрямовану проти французького судівництва, зокрема проти слідчого судді Пер-а, який веде доходження таким чином, що старається з процесу Шварцбарта зробити обвинувачення проти вбитого по звірськи гол. отамана Петлюри. Судя Пер, оборонець Шварцбарта Торре і його помічник Трік хочуть зложити акт обвинувачення в такій формі, щоби вчинок Шварцбарта можна було уважати за акт національної помсти. До того фабрикується подібні зізнання, як адв. Гольдштайна, котрий складав зізнання про якихсь 50.000 Жидів, убитих на Україні на приказ. гол. от. Петлюри. Одначе трік — говориться в статті — не вдасться Тріковi, а жидівські впливи, що розпаношилися в судівництві, мусять бути з нього усунені.

Жидівська телеграфічна агенція повідомляє, що вісти деяких жидівських газет про анонімові листи з погрозами на адресу оборонця Шварцбарта адв. Торре є видумкою тих газет. Адвоката Торре ніхто не тероризує і він не дістав ніяких листів з погрозами.

Та сама агенція подає, що паризька поліція перевела 28. м. м. ревізію в усіх тих нічних приютах Парижа, в яких збираються і ночують українські робітники-еміґранти. Ревізія мала на меті викрити тих двох Українців, що виконали замах на „одного з головних свідків" у процесі Шварцбарта, Переца Штайна. Слідство в цій справі окружний комісаріят передав до центральної кримінальної влади, звертаючи увагу, що він підприняв усі можливі заходи для схоплення виновників замаху. Сам Штайн приходить уже до здоровля після того, як йому вийняли кулю з руки.

Радянська Україна.

Новий випуск фахових робітників освіти. — Режім економії в ділянці народньої освіти.

Народній Комісаріят Освіти повідомив усі місцеві державні освітні установи про те, що в цьому році харківський Інститут Народньої Освіти (ІНО) випускає 329 студентів з дипльомами покінчених студій. З усього числа тих абсольвентів 40 є з літературного відділу, 120 з біольоґічного, 49 з фізично-математичного, 20 з хемічного і 6 з соціольоґічного відділу.

Переводячи на всіх ділянках життя режім економії, органи радвлади не забули і про ділянку народньої освіти. Народній Комісаріят Освіти видав усім підлеглим установам директиву в тій справі. В директиві вимагає він від усіх робітників освіти піднесення трудової дисципліни, своєчасного приходу до праці та виходу з заняття, усунення відпусток та точного виконання плянів навчання. Всім установам доручає Наркомос провадити інтензивну боротьбу зі збільшуванням вакацій, з відпустками учителів та студентів у часі шкільних занять і зі самовільним скорочуванням навчального року, а тим самим зі скорочуванням числа хвилин навчальних годин. Це збільшує значно кошти навчання та перевантажує учнів. Далі доручає Наркомос обмежити до мінімума переношування робітників освіти з одної місцевости в иншу та поборювати надмірне число т. зв. командировок. Усі наради та зізди треба влаштовувати так, щоби було якнайменше засідань, а також необхідно зліквідувати велику частину почтово-телеграфічних витрат. На будуче мають усі освітні установи та школи встановляти наперед норми зуживання учебних приладів і канцелярійного знаряддя.

По широкому світі.

Міжнародня Рада Амбасадорів приготовила пункти, які перешле Німеччині в справі виконання зобовязань Версальського договору щодо німецького розброєння. Виконання цих пунктів є необхідною основою вступу Німеччини до Ради Ліги Націй.

В Анґлії продовжили воєнний стан.

У Мексику на тлі релігійнім повстали криваві вуличні заворушення.

Про уступки в Данціґу Польщею на користь Німеччини заговорила французька преса у звязку з німецькою позичкою для Польщі. Посередником у цій справі має бути Ліга Націй. Польська преса рішуче заперечує цій звістці.

Югославія та Греція порозумілись щодо Сальонік; це порозуміння є одною зі запорук утихомирення одного з балканських конфліктів.

З Москви вислали на підмогу англійського страйку вуглекопів нових 470.000 руб. зол.

У Герцеґовині, в селі Любені, селяне збунтувались проти жандармерії і прогнали її з села. 50 жандармів убитих і ранених, селян 18 убитих, 40 ранених.

Анархіст Масаж Доран виконав замах на Прімо де Ріверу. Він кинув штилетом у Прімо де Ріверу, що їхав замкненим самоходом, одначе нікого не ранив. Виновника замаху арештовано. Прімо де Рівера вернув до Мадриту.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** У вчорашньому числі „Діла" сконфісковано дві перші резолюції львівського віча в справі амнестії для політичних вязнів і останнє речення в статті п. з. „З великої хмари — малий дощ", в якому говорилося про тактику польського уряду в роздутій до безконечности „шпигунській афері". Це 76-а чергова конфіската „Діла" в цьому році.

— **„Українські Вісти".** Попало в наші руки випадково 6. число „Українських Вістей", радянського орґану, видаваного в Парижі п. Ільком Борщаком. На часописі не зазначено, чи це періодичний, чи неперіодичний орґан; денник, тижневик чи місячник. Видається він на гарнім білім папері, якого не має ні один французький денник. Зате вражає в ньому те, що редакція не подбала за всі черенки української азбуки; „ї" та „є" там не істнують і тому пишуть „дає", „їсть". У редакції бракує також людини, яка виправлювала би мову; у тім самім числі, яке починається палкою статтею про „Дерусифікацію України", находимо безліч москалізмів і жиюгизмів у роді „взяти назад свій вихід ії Директорії", „був божевільний на графах", „к Штейнам підійшли", „пресса", і зайву гиперукраїнізацію „вагань", „написаний"... „інтеліґенція"... „Українські Вісти" моргають зі здивованим обуренням бровами: як міг Винниченко вислати свою статтю „Небезпечні настрої" до „Ундівського" „Діла". Чому-ж ніхто не дивувався їх редакторові І. Борщакові, який два роки дописував постійно до „Діла", а навіть... друкував свої статті в усіх можливих орґанах одночасно, дуже мало вражливий на їх суперечні напрями та ідеольоґії?

— **Звишка почтової оплати**, про яку деякі польські часописи хибно повідомляли, що обовязує від 1. серпня, ввійде в життя від 1. вересня.

— **Божевільний у сенаті.** На останнім засіданні сенату у Варшаві ввійшов на трибуну якийсь добродій Горчинський, який почав промовляти. Він увійшов туди без перепони і виступив з проєктом нових бомб власної конструкції, які жертвував для добра Республики.

— **Отрути і наркотики.** З роспуки, що наречений не хотів женитись, Ольга Ковача випила йодини. — Випив якусь отруту у самовбивчім намірі Казимір Фелікс, а морфіну помічник стрижія Домарадзький. — Бувший військовий жандарм Фляшецький купував на фальшовані рецепти кокаїну для своєї приятельки Шобель; у цьому брала участь ще инша аматорка наркотиків; вони купили стільки кокаїни, що є підозріння, що її перепродували. — Недільних бійок і авантур було у Львові, як звичайно, з пів копи; майже всі вони спричинені отрутою алькоголю.

— **Злочинна хроніка.** У селі під Львовом, на Сиґнівці, найдено трупа Иосифа Клімчака, який недавно вийшов з вязниці після 7-літньої кари за грабунки і мав намір вертатись до Лодзі. З ним були ще два инші товариші, також відомі з вязниці, і всі вони в одному товаристві запивались до пізньої ночі. За північкою счинилась буча і компанія пробувала вдертись на забаву польського „Союзу Стрільців", куди їх не пустили. Хто і защо убив Клімчака, покищо невідомо.

— **Урожай на Україні погіршився.** Радянська телеґрафічна аґенція України повідомляє, що наслідком посухи понизився стан т. зв. інтензивних культур на Україні. Бараболі погіршилися в східній половині України і на півдні. Найгірший з тих культур льон. Горох і вика ушкоджені шкідниками. Пастівні буряки через недостачу вохкости перестали рости. Так само цукрові буряки ростуть лихо.

— **Забезпека перед саранчою на Україні.** В полудневій частині РСФРР, появилася саранча. Вона робить величезні шкоди, та на українській території її покищо нема. Під загрозою саранчі остає Сталінська округа, що сусідує з Донським Краєм, де вона робить великі спустошення. В цілій Сталінській окрузі заздалегідь забезпечують себе перед її евентуальним налетом. У тій ціли по всіх районах округи розставлено окремих кінних доглядачів, метою яких є слідкувати виключно за летом саранчі. На випадок її появи доглядачі дають знати про те цілій окрузі. Боряться зі саранчою в той спосіб, що будують окремі загороди, страшать її шумом криком, стрілами, а побігу палять ночами.

— **Країна письменників.** Один шведський тижневик розписав конкурс на оповідання довжиною 2500 слів. Редакція одержала 1500 рукописів. Спробував би такий конкурс якийсь наш журнал і побачив би, що не одержав би більш одного тузина оповідань.

— **Світова хроніка.** У Льондоні помер барон Тук, який у р. 1884 дав першу ідею видавання почтових листків з видами. За це він одержав аж у р. 1910 титул барона. До самої смерти був директором фабрик листівок з видами. Хто міг би подумати, що таку річ, треба було також винайти! — У паризькім зоольоґічнім городі, що міститься серед Бульонського ліса, повстала пожежа. Птахи здебільша згинули від диму. Инші звірята втікли в ліс. — Робітники з Тули склали на могилі Дзержинського вінок... зі самих револьверів. Гарний символ! — На Віслі біля Модліна потонув корабель підчас бурі; кілька осіб згинуло. — У німецькім Горішнім Шлеську появилась серед селян невідома медицині недуга. Здоровим людям пухнуть у полі ноги і вони падають знесилені. 300 селян занедужало. Імовірно цю недугу розносять комахи. — Фабрикант французької чоколяди Меніє дає пів міліярда франків на поправу державних фінансів. — Троцький був у Берліні інкоґніто, щоби піддатися операції. — Анґлійська преса твердить, що болгарський король таки заручився з італійською князівною Джіованною. (Один з часописів зробив випадково дотепну друкарську помилку, написавши: замучився!) — Помер траґічно 34-літний італійський композитор Антоніо Траверза.

Всячина.

Кінець „Нової Трої". У Ню-Иорку продали „з молотка" славне майно недавно ще славного „короля Сагари" Жака Лебоді за половину вартости.. 7 міліонів долярів. Лебоді був щасливим біржевим спекулянтом і власником цукроварень. Здобувши багато міліонів золотих франків, він задумав здійснити фантастичну мрію: населити пусті простори землі. Спершу гадав це зробити на двох бігунах, відтак вибрав Сагару, яку хотів перетворити в оазу і заснувати там могутню державу. Королем цієї держави, очевидячки, мав стати він сам. З таким пляном звернувся він до ріжних урядів і дипльоматів, щоби дали йому протекторат. Але скрізь, у Льондоні, Парижі та Ню-Иорку, його вислухали як мрійника та кандидата до дому божевільних. Лебоді рішив перевести свій плян власними силами. Збудував на Сагарі табор деревляних домиків і наняв собі підданих, а своє царство назвав „Новою Троєю". Але Араби нападали на його столицю і нищили її. Оплачені ним жовніри боронились слабо і попали в полон. Французький уряд вмішався в цю війну і „Нова Троя" зліквідувала свою діяльність. Лебоді лишився з королівським титулом і рештою підданих. Решту міліонів протрачував на бенкети в найкращих паризьких і льондонських гостинницях. Але й цих не встиг протратити, бо його вбила його власна жінка з заздрости. Тепер світ пригадав собі знову імя фантаста, який залишив ще багатоміліонову спадщину, продану на ліцитації.

„По громадянськи".

„Самооборона" д-ра О. Когута.

Всі наші читачі пригадують собі замітку в „Ділі" з дати 1. липня 1926 р. про перебіг загальних зборів „Пенсійного Інституту", а в ній згадку про д-ра О. Когута. Так само памятають наші читачі і статтю п. н. „Як це назвати" в 152 ч. „Діла" з дати 14. липня ц. р. В ній був передрукований між иншим і протокол, який зложив д-р О. Когут у старостві в Богородчанах і власноручно його підписав. А в протоколі було і є отсе прекрасне місце: „Na podstawie tedy moich oświadczeń, poparłych dołączonymi do sprawy dokumentami, upraszam o zwolnienie mnie od catręctwa ukraińskiego Instytutu Pensyjnego".

Ми знаємо, що наші читачі не люблять полемік, а тому заздалегідь хочемо їх заспокоїти, що не будемо полемізувати. Думаємо, що ніхто не візьме нам за зле, коли в даному випадку приноровимося до засади „audiatur et altera pars" і дамо голос самому д-рові О. Когутові, хоч він цього собі навіть не бажає. Та це робимо не тільки в інтересі д-ра О. Когута, але ще більше в інтересі самої справи, а також тому, щоби наші читачі і прихильники не були в блуді та мали нагоду виробити собі належне поняття про теперішн

„Великой Росіи" завітам Петра Великого, не мав слушности.

На тій самій таблиці вичислені всі члени династії Романових, всі великі князі і великі княжни, що від Петра Великого починаючи навідувались до Карльзівбаду. А є їх спора пачка. Одначе з імператорів один лише Петро В. фіґурує в тому списі, цеб-то він один тільки важився виїхати у широкий світ. Під кінець XIX. ст. стають ті відвідини все ріднішими мабуть з огляду на зріст терористичної діяльности російських революційних партій.

Петро В. завоював собі постійне місце в памяти Карловарців. А сталось це тоді, коли він, віднісши під Полтавою побіду над Мазепою і Карлом XII., ринув зі своїми військами над береги Балтику, щоби там поширити й залізними оковами уміцнити „вікно в Европу". То ці то побідний Петро, мешкуючи по балтійському побережі, на території Гамбурґа схопив Мазепиного племянника Войнаровського, що даремне хоронився під протекцію англійського короля й німецького цісаря. От тоді заяснів він перед Карловарцями не лише як імператор побідник, але й як камінярський робітник. Такимиж ознаками, цеб-то комбінацією і комуляцією „імператорства" й „камінярства" і досі Росія дивує цілий світ.

(Продовження буде.)

Проти поліційних практик.

Інтерпеляція Українського Клюбу. — Інтервенція в мін. Млодзяновського.

Варшава, 1. серпня.

В пятницю, дня 30. м. м. посли Хруцький і тов. з Українського Клюбу внесли в соймі інтерпеляцію до голови ради міністрів у справі відомих практик політичної поліції супроти українського населення, а зокрема супроти Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Незалежно від цього текст інтерпеляції передала особисто на руки міністра внутрішніх справ Млодзяновського делегація, зложена з посла С. Хруцького і д-ра Володимира Загайкевича з Перемишля.

Делегати навели крім того низку фактів з останніх часів на доказ тісного контакту львівської політичної поліції з бруковою польською пресою та тенденційного її інформування з метою ширення ненависти до українського населення. Міністр обіцяв вглянути в цю справу, висказуючи жаль з приводу тих пожалування гідних фактів.

На запит, чи цю інтерпеляцію стріне доля всіх инших інтерпеляцій Українського Клюбу, які з правила йдуть до коша, міністр Млодзяновський запевнив, що факти, наведені в ній, він негайно основно провірить.

[Саму інтерпеляцію подамо завтра. — Ред.]

Українська кооперація.

II. Теперішній стан кооперативного будівництва.

З кінцем червня 1926 р. начислює Ревізійний Союз Українських Кооператив 1172 членів-кооператив і 715 кооператив, яких приняття в члени РСУК. наступить по додатнім висліді ревізії. Отже разом 1887 кооперативних одиниць входить в склад українських кооп. організацій краю. Кооперативи, ще не зареєстровані в суді, а які вже істнують, сюди не враховані. Приріст кооператив від 1. X. 1925 р. по 30. VI. 1926 р. унаглядневий числом 201, не беручи на увагу викреслених 118 нежиттєздатних кооператив з 31. XII. 1925 р.

Розміщення кооператив на українських землях після давньої займанщини є слідуюче: 1789 в Галичині, а 98 на Волині, Холмщині, Поліссі і Підляшу.

Мале число кооператив на землях поза сокальським кордоном поясняються слідуючим: 1) відємний вплив кредитів, уділюваних споживчій кооперації в необмежених кількостях тимчасовим урядом Керенського і Центральною Радою, через що тамошнє населення не навчилося будувати кооператив власними силами; 2) важкі політичні умовини в організації кооператив (поїздки по селах); 3) кооперативне будівництво починається згори (від ПСК.) без опертя на кооперативах І. ступня. Спроби Ревізійного Союза спрямувати кооперативне будівництво на приняті на галицьких землях шляхи не довело до додатного висліду з причини відсутности відповідного числа кооперативних робітників. Зріст і сила галицької кооперації мала тому вплив на волинські землі лише в пограничних полосах (Тернопіль на Кремінець, а Сокаль і Радехів на повіт Горохів). В осени 1925 р. Ревізійний Союз приняв одного ревізора — не зважаючи на скупі фонди Товариства — спеціяльно для обслідування і організації кооператив на волинських землях, в липні 1926 р. і поробив заходи в напрямі заангажовання організатора кооператив, завданням якого була би організація кооператив І. ступня по повітах.

Нині маємо: 5 краєвих централь (Центросоюз, Народня Торговля, Маслосоюз, Центробанк і Союз для хову і збуту худоби); 31 Повітових Союзів Кооператив — з того 4 на Волині, 6 новозаснованих і в початках діяльности, а для підльвівської округи (76 кооператив) торговельну діяльність веде Центросоюз; 1851 кооператив І. ступня.

Ті кооперативи діляться так: 1586 господарсько-споживчих кооператив, 54 споживчих міських, 130 молочарських, 69 кредитових, 13 инших.

Господарсько-споживчі (сільські) кооперативи враховуємо до окремого типу тому, що вони заслуговують на окрему увагу. Сільські кооперативи — як сказано — призначені до переводження цілого сільсько-господарського життя знизу вгору і навідворот. Зараз переводять вони (за малими вимками) виключно постачання споживчих артикулів першої потреби. Найважнішого завдання (збуту сільсько-господарських продуктів і закупна артикулів потрібних до піднесення рільництва) кооперативи зорганізовано не переводять. Набирається враження, що сільські кооперативи засклепилися у своїх крамиках, не маючи ширшого горизонту на будуче. Коли поглянемо на статистику 20 ПСК. за календарний рік 1925, побачимо, що 830 кооператив, згуртованих в названих ПСК., віддало до розпродажі в кооперативній дорозі всього: 1) збіжжа за 233.678 зл. (коло 75 вагонів), бульби за 7.800 зл. 88.336 кіп яєць, а ПСК. в тім часі доставили артикулів для піднесення рільництва у слідуючій кількости: господарських машин за 23.576 зл., штучних погноїв 48 вагонів, опалового дерева 15 вагонів, добірного насіння 1 вагон.

Коли зважимо, що українське населення в 95 проц. є рільничим і що як таке мусить обовязково збувати рік-річно велику кількість своїх сільсько-господарських продуктів, одержимо сумний образ сільсько-господарської кооперації рільників, а цифри подані вище окажуться без значіння. Спроби збуту сільсько-господарських продуктів в зорганізований спосіб виказує в малих розділах яйчарський відділ.

Одна лише організація молочарства і збут молочних перетворів виказує вже додатні здобутки. Кругло 130 молочарень перепродало 164.000 кг. масла в кооперативній дорозі в 1925 р., а 77.000 кг. масла по кінець травня 1926 р. Це цифри, які промовляють на користь Маслосоюзу.

Така важна галузь народнього господарства, як збут худоби, виказує за 1925 рік 4.905 проданих штук худоби за 394.318 зл. через Краєвий Союз для хову і збуту худоби.

Про збут инших продуктів як: клочча, городовина, овочі, дріб і инше приходиться на цьому місци згадати як про неістнуючий.

Добре поставлений відділ закупу артикулів, помічних в піднесенню видатности і техніки рільництва — це передумова конкуренційного збуту сільсько-господарських продуктів. Подані вгорі цифри незначного закупна рільничого знаряддя, штучних погноїв і добірного насіння кооперативною дорогою (закуп поза кооперативною організацією тих артикулів є рівнож — по відомостям засягненим у компетентних чинників — малий) оправдує вповні обставину, чому поодинокі роди сільсько-господарських продуктів (вокрема збіжжа) не можуть конкурувати на збіжевій біржі ні своєю якістю, ні чистотою, хоч ці продукти вимагають у нас більше праці, ніж инші породи на вищому щаблі культури.

Стан збуту сільсько-господарських продуктів і закупу рільничих артикулів відємний. Причиною цього (окрім вище наведеної низької рільничої культури) є відсутність зорганізованої помічної кооперативної установи, іменно недостача кредитової кооперації.

Кругло 400 кредитових кооператив знищені війною. Часи девальвації, а відтак лихварська стопа процентова не дозволяли відновити її. Зараз запотребовання кредиту велике. Поодинокі села, а навіть і райони (в Радехівщині) творять самочинно низку кредитових кооператив. Намічений зорганізований збут сільсько-господарських продуктів і артикулів, потрібних до піднесення рільництва, ставить конечні домагання покликання до життя кредитової кооперації.

М. Капуста.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Ф. Ф.

Світовий живець.

Карлові Вари, в липні 1926.

Карлові Вари, славну купелеву місцевість в західній Чехії, відому нам під німецькою назвою: Карльсбад — не даром називають світовим живцем (Weltbad). Справді, тут зїздяться недужі з цілої земної кулі, не лише з усіх европейських країн, але й північної та полудневої Америки, з Африки (Єгипет, головно з Олександрії і Каїра), з Азії (з Туреччини, англійських Індій і Японії) та з Австралії. Всіх притягають до себе цілющі, теплі, а то й гарячі води Карлових Варів — і то не лише недужих, що втягають в себе животворну силу Матері-Землі, а що найменше вичаровують з себе віру в поворот здоровля, але й здорових людей, які хіба в цих важких часах хворіють на надмір грошей і бажають дещо облекшити свої портфелі в користь чеснотливих Карловарців.

Очевидно, поділ сезонових мешканців Карлових Варів на недужих, що ганяються за втраченим здоровлям, і на здорових, що обпекшують свої кишені у величавих ресторанах, місцях забави, комфортних магазинах і крамницях, де ціни здебільшого приноровлені до рівня міліонерів щонайменше в чеській валюті, був би занадто простий, занадто примітивний. Ні! Між тими двома бігунами є ще безліч відтінів, відмінних тонів і півтонів: є поміж карловарськими кураційниками й такі, що шукають здоровля а одночасно його витрачують, а є просто чепурні пройдисвіти, які карловарський терен перетворюють в базу добуття грошей і наживи всіма можливими й неможливими способами й засобами. Поміж десятками сотень блідих, безсилих, шлунковими недугами придавлених людей стрінете ще більше пузатих, здорових, живих, що вганяються за принагідними роскошами життя. Особливо мусить вас здивувати поява черствих чепурних джигунів у товаристві молодих ляльковатих жінок, що заповнюють величезні каварні Пуппа і сади та гори Карлових Варів. Щож? — Weltbad, який належить всьому світові.

Карлові Вари, а радше лічничі прикмети їх теплих і гарячих вод, як це голосять рекламові летючки, відкрив цісар Карло IV. Він то, полюючи в диких чеських горах, гнався за оленем, який його завів до теплого джерела. На памятку цеї незвичайної події на одній з карловарських гір гордо здіймається памятник того мітичного оленя під поетичною назвою „Hirschensprung". Та я не хотів би відбірати теми, ані запозичуватися „історичними" даними, поданими місцевими урядовими „історикамиˮ з тав. Kuramt-у і тому не познайомлю шан. читачів з розвитком Карлових Варів на протязі останніх пятисот літ.

Зрештою, це не входить в обсяг мойого зацікавлення. Коли я згадав про таку могутню історичну величину, як Карло IV, а радше згаданий олень, то не тому, щоб цим іменем заімпонувати комунебудь. Заслуга Карла IV. чи там того оленя, що між звірятами також належить до родової аристократії, не лише в тому, що він відкрив лічничі води Карлових Варів, але мабуть більше в тому, що коронований (все одно: штучною чи природною) короною відкривець започаткував створення прекрасного відпочинково-лічничого осередку для коронованих голов і взагалі родової аристократії. Починаючи від XV. ст. аж до другої половини XIX. ст. мабуть тільки цісарі, королі, великі князі, герцоги та двірські бувальці і фаворити здебільшого терпіли на шлункові недомагання, бо вони найчастіше відвідували Карлові Вари, про що свідчать численні памяткові таблиці і принагідні написи на всіх скелях і верхах карловарських узгірь.

Подавати імена всіх тих коронованих і некоронованих голов, що вважали відповідним полишити себе не лише в пливкій памяти карловарців, але й відвідувачів цього Weltbad-у, булоб занадто важким трудом. Зрештою, на таблицях і скелях Карлових Варів вириті такі імена, які менше відомі історії, а — здається — більше дієписцям інтриг і любовних пригод, які знає хіба перчена династична хроніка. Прикро признаватися до ігноранції, а все таки я нічого не знаю н. пр. про Дороту, курляндську княгиню, що вщасливила Карлові Вари в 1791 р., або про вел. кн. Марію Павловну „von Sachsen Weimar-Eisenach, geb. Grossfürstin von Russland", що любувалася карловарською природою в 1835 р. На „Theresienhöhe" є також памятник Марії Тереси Шарльотти, внучки австр. цісаревої Марії Тереси, а нещасної дочки чепурної й одночасно примусово трагічної Марії Антоанети. На всіх доріжках і стежках карловарських узгірь стрінетеся з іменем якоїсь герцогині, що тут шукала спочинку від двірської гульні або набірала нових сил до двірської „політики".

Але що найбільше вдаряє нашого брата, то це безліч згадок про Петра Великого. І так на „Neue Wiese" на домі „Roter Adler" стрінете двомовний напис: „Hier wohnte Peter der Grosse. Здѣсь жилъ Петръ Великій в 1711 и 1712 гг." На православній церкві від сторони Parkstrasse красується постать того першого, що „розпинав нашу Україну" з німецьким написом: „Peter der Grosse in Karlsbad 1711—1712". На залізній огорожі над річкою Теплею при Sprudelstrasse притверджена таблиця з написом: „На этомъ мѣстѣ до 1895 года стоялъ домъ „Пфау", въ постройкѣ котораго в 1713 году принималъ участіе Петръ Великій, въ качествѣ каменьщика".

Та це ще не все. На „Theresienhöhe" здіймається тендітний памятник з погруддям Петра В. і віршованою присвятою кн. П. Вяземського (з 1853 р.):

„Великій Петръ! Твой каждый слѣдъ
Для сердца русскаго есть памятникъ священный

И здѣсь, средь гордыхъ скалъ
Твой образъ незабвенный
Встаетъ въ лучахъ любви, и славы, и побѣдъ

Намъ святы о Тебѣ преданья вѣковыя
Жизнь русская Тобой еще озарена
И памяти Твоей, Великій Петръ, вѣрна
Твоя Великая Россія.

І не можна сказати, щоби кн. Вяземський, пишучи про вірність